

AZ UNIÓS JOG KOHERENCIÁJÁNAK VÉDELME, AVAGY A TÖRVÉNYSZÉK T-50/06. RENV., ÍRORSZÁG ÉS MÁSOK KONTRA EURÓPAI BIZOTTSÁG ÍTÉLETE

PAPP MÓNIKA¹

Tárgyszavak: „Állami támogatások – 92/81/EGK irányelv – Az ásványolajok jövedéki adója – Timföldgyártáshoz üzemanyagként használt ásványolajok – Jövedékiadó-mentesség – A mentességnek a Tanács engedélyező határozatának való megfelelése a 92/81 irányelv 8.cikke (4) bekezdésének értelmében – Az uniós aktusok jogszerűsége vélelmének elve – Jobbiztonság – Gondos ügyintézés”

1. Bevezetés

2012. március 21-én a Törvényszék meghozta ítéletét² a régóta húzóódó ún. ásványi olaj ügyben. Ebben az Európai Bizottság 2005-ben meghozott határozatát³ vizsgálta felül, amelyben három tagállam által az

¹ ELTE ÁJK Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, a Versenyjogi Kutatóközpont tagja

² A Törvényszék (kibővített negyedik tanács) 2012. március 21-i ítélete. Írország (T-50/06 RENV.), Francia Köztársaság (T-56/06 RENV.), Olasz Köztársaság (T-60/06 RENV., Eurallumina SpA (T-62/06 RENV. és Aughinish Alumina Ltd. (T-69/06 RENV.) kontra Európai Bizottság, T-50/06 RENV., T-56/06 RENV., T-60/06 RENV., T-62/06 RENV. és T-69/06 RENV. sz. egyesített ügyek. Az Európai Bírósági Határozatok Tárában még nem tették közzé.

³ A Bizottság 2006/323/EK határozata (2005. december 7.) a Gardanne, a Shannon régióban és Szardínián timföldgyártáshoz üzemanyagként felhasznált ásványolajok esetében a Franciaország, Írország, illetve Olaszország által alkalmazott

ásványi olajra kivetett jövedéki adó mentességet a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősítette. Tette ezt úgy a Bizottság, hogy a tárgykörben korábban kiadott tanácsi irányelvek felhatalmazása alapján a Tanács határozataival engedélyezte az adómentesség bevezetését.

A 2005-ös bizottsági határozatot az Elsőfokú Bíróság (jelenleg Törvényszék) az indokolási kötelezettség megsértése miatt 2007-ben megsemmisítette⁴, ezt az ítéletet viszont 2009-ben az Európai Unió Bírósága fellebbezésre hatályon kívül helyezte⁵ és az Elsőfokú Bíróságot új eljárásra utasította. A hatályon kívül helyezés miatt lefolytatott új eljárásban a Törvényszék a Bizottság határozatát ismét megsemmisítette, ezúttal azonban eltérő indokkal. A Törvényszék álláspontja szerint a Bizottság megsértette a jogi aktusok jogszerűsége vélelmének elvét, valamint nem biztosította az uniós jog koherens alkalmazását, amely által sérült a jogbiztonság elve.

Az ítélet a belső piaci jogharmonizációs célú másodlagos jogalkotás és az állami támogatások joga közötti kölcsönhatások, valamint az Európai Bizottság és az Európai Unió Tanácsa közötti hatáskörök elhatárolása szempontjából igen érdekes megállapításokat tartalmaz.

2. A Törvényszék eljárását megelőző események

A Tanács az EUMSZ 113. (EKSZ 93.) cikke alapján jogosult az Európai Parlamenttel, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően, különleges jogalkotási eljárás keretében, egyhangúlag rendelkezéseket elfogadni a forgalmi adók, a jövedéki adók és a közvetett adók egyéb formáira vonatkozó jogszabályok olyan mértékű harmonizálására, amennyire az ilyen harmonizáció a belső piac létrehozásához, működéséhez, és a verseny torzulásának elkerüléséhez szükséges.

A Szerződés alapján a Tanács megalkotta a 92/81/EGK irányelvet, amely alapján harmonizált jövedéki adót vetettek ki az ásványolajra.

---

jövedéki adó alóli mentességről. HL 119., 2006.05.04., 12–28. o.

⁴ T-50/06., T-56/06., T-62/06., T-69/06.sz. egyesített ügyek, Írország és társai kontra Bizottság (EBHT 2007, II-172.o.).

⁵ C-89/08. P. sz. ügy, Bizottság kontra Írország (EBHT 2009, I-11245.o.).

A Tanácsot ez az irányelv felhatalmazta, hogy valamely tagállamot adómentességben vagy kedvezményben részesítsen. Az irányelv lehetővé tette a Bizottság számára, hogy javaslatot nyújtson be a Tanácsnak a mentesség vagy kedvezmény fenntartására, ha úgy ítéli meg, hogy ezeket nem lehet többé fenntartani. A Tanács felhatalmazása alapján három tagállam meghatározott régióiban működő vállalkozások 2006 végéig adómentességben részesültek.

Egy később, 2003-ban elfogadott tanácsi irányelv viszont már csak azzal a megszorítással tartotta fenn a kivételek rendszerét, hogy az „nem sértheti az egységes piac működésének torzulásaira vonatkozó bármely, különösen [az EK 87. és EK 88. cikk] alapján lefolytatandó eljárás eredményét”, és „[az EK 88. cikk] értelmében nem szünteti meg a tagállamokkal szembeni azon követelményt, hogy értesítsék a Bizottságot az állami támogatások lehetséges eseteiről”.⁶

A Bizottság a EK-Szerződés 87. (EUMSZ 107.) cikke alapján a fenti mentességeket kezdettől, 1990-től fogva közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősítette, viszont a hivatalos bizottsági vizsgálati eljárás megindítása előtt kifizetett támogatások visszatérítésétől eltekintett, mivel az ellentétes lett volna a jogos elvárás, mint a közösségi jog általános elvével.

3. A felek keresete a megismételt eljárásban

A felperesek a jogalapokat és kifogásokat a jogbiztonság elvének, az uniós jogi aktusok érvényessége vélelme és hatékony érvényesülése elvének, a *lex specialis derogat legi generali* elvének, a gondos ügyintézés elvének, az estoppel-elvnek, az ésszerű határidő betartása elvének, a bizalomvédelem elvének, valamint az EKSZ 3. cikk (1) bekezdése m) pontjának, az EKSZ 87. cikk (1) és (3) bekezdésének, az EK 88. cikknek, az EK 157. cikknek⁷, a 659/1999 rendelet, a 2003/96/EK irányelv II. melléklete rendelkezéseivel összefüggésben értelmezett 18. cikkének, a környezetvédelem céljára nyújtott támogatásokra

⁶ Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity. OJ L 283, 31.10.2003., p. 51–70.

⁷ A Szerződés rendelkezése a környezetvédelemről.

vonatkozó szabályok és különösen a környezetvédelem állami támogatásáról szóló közösségi iránymutatás, a regionális állami támogatásokról szóló iránymutatásnak, továbbá az indokolási kötelezettségnek a megsértésére alapították.

A Törvényszék az eljárásgazdaságosság elvének megfelelően először is a jogbiztonság elvének és/vagy az uniós aktusok jogszerűsége vélelme elvének megsértésére alapított jogalapokat és kifogásokat vizsgálta. Ez utóbbiakkal a felperesek lényegében azt kifogásolták a Bizottsággal szemben, hogy a megtámadott határozatban részben semlegesítette a Tanácsnak a vitatott mentességek alkalmazására 2006. december 31-ig az érintett tagállamokat feljogosító határozatai által kiváltott joghatásokat azzal, hogy az Olasz Köztársaság, Írország és a Francia Köztársaság által 2003. december 31-ig biztosított vitatott mentességeket e határozatában állami támogatásnak nyilvánította, valamint azzal, hogy elrendelte e támogatások kedvezményezettekkel való visszatéríttetését, amennyiben azok a közös piacon összeegyeztethetetlenek.

4. A Bíróság ítélete

A Törvényszék ítélete indoklásának elején emlékeztetett *a másodlagos jogi aktusok jogszerűségének vélelmére*, amely szerint a jogi aktusok mindaddig jogszerűnek tekintendők, amíg azokat a Bíróság meg nem semmisítette, illetve érvénytelennek nem nyilvánította.

A jogbiztonság elvéből két követelmény következik ebben a kontextusban. Egyrészt *a jogi aktusok sérthetetlenségének elve*, amely szerint az aktusok csak a hatásköri és eljárási szabályok betartásával módosíthatók. Másrészt a jogbiztonság elvének tiszteletben tartása azt is megköveteli, hogy az uniós intézmények elvi szinten törekedjenek az uniós jog különböző rendelkezéseinek *végrehajtása során felmerülhető inkohereciák elkerülésére* különösen abban az esetben, ha e rendelkezések ugyanazon cél elérését szolgálják, mint például a közös piacon a torzulásmentes verseny védelmét.

Az EK-Szerződés tényállás idején hatályos 93. cikke (jelenleg EUMSZ 113.) a következőképpen rendelkezett: „[a] Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően egyhangúlag rendelkezéseket fogad el a forgalmi adók, a jövedéki adók és a közve-

tett adók egyéb formáira vonatkozó jogszabályok olyan mértékű harmonizálására, amennyire az ilyen harmonizáció a belső piacnak a 14. cikkben megállapított határidőn belüli megteremtéséhez és működéséhez szükséges”. A 92/81/EGK irányelv preambulumból kitűnik, hogy ezen irányelv célja az ásványolajokra alkalmazandó jövedéki adók harmonizációja útján a szóban forgó termékek szabad mozgásának lehetővé tétele, és ezáltal a belső piac megfelelő működésének elősegítése. A 92/81/EGK irányelv preambulumból és rendelkezéseiből ezentúl az következik, hogy az ásványolajokra alkalmazandó jövedéki adók harmonizációjával érintett területeken a tagállamok nem fogadhatnak el egyoldalúan újabb mentességeket, ez a Tanács közreműködését igényli, amely meghatározott politikai megfontolásokból egyhangúlag, a Bizottság javaslatára eljárva bármely tagállam számára engedélyezheti ilyen eltérések alkalmazását amennyiben, és addig, amíg az a belső piac megfelelő működésével összeegyeztethető.

Az EKSZ 93. cikke és az állami támogatási szabályok a Törvényszék értelmezése szerint ugyanazon célt követik, a versenytorzulások elleni küzdelem útján a közös piac megfelelő működésének elősegítését.

„Közös célkitűzésükre tekintettel a különböző szabályok koherens végrehajtása megköveteli annak feltételezését, hogy – a Bizottság állításával ellentétben – a versenytorzulás fogalma a nemzeti adójogszabályok harmonizációja és az állami támogatások terén ugyanazon terjedelemmel és jelentéssel bír. Emellett a fenti 66-70. pontból kitűnik, hogy az EK 93. cikkben és a 92/81 irányelvben található, a nemzeti adójogszabályok – különösen a jövedéki adók – összehangolására irányuló szabályok kifejezetten az uniós intézményekre – nevezetesen a javaslatot előterjesztő Bizottságra és az intézkedést elfogadó Tanácsra – ruházzák az esetleges versenytorzulás fennállása értékelésének feladatát annak eldöntése érdekében, hogy a tagállamok számára engedélyezik-e [...] a harmonizált jövedéki adó alóli mentesség alkalmazását, illetve annak fenntartását, továbbá az esetleges tisztességtelen verseny vagy a közös piac működésében történt torzulás fennállása értékelésének feladatát, amely indokolhatja az ezen utóbbi cikk alapján már megadott engedély felülvizsgálatát a 92/81 irányelv 8. cikkének (5) bekezdése alapján. E tekintetben negatív eredmény esetén a Bizottság feladata, hogy javaslatot tegyen a Tanácsnak arra, hogy ne engedélyezze a kért mentességet, vagy adott esetben vonja vissza, illetve módosítsa a mentesség vonatkozásában már megadott engedélyt.

Amennyiben a Tanács értékelése e tekintetben eltérő, a Bizottság gyakorolhatja az EK 230. cikk alapján őt megillető, az uniós bíróság előtti keresetindításra vonatkozó jogot, és megsemmisítés iránti keresettel támadhatja meg a Tanács azon határozatát, amelyben valamely mentességet engedélyez, vagy egy már engedélyezett mentesség fenntartásáról dönt annak érdekében, hogy az uniós bíróság felülvizsgálja az e mentességből eredő bármely versenytorzulás, tisztességtelen verseny vagy a közös piac működésében történt torzulás objektív hiányát.”⁸

A Törvényszék tehát a fenti megállapításaival tisztázta a két uniós intézmény közötti hatásköri viszonyokat. A harmonizált szabályozás és ezzel az esetleges versenytorzítás kiküszöbölése a Tanács jogalkotói hatáskörébe tartozik, a jogszabályalkotásnak csak kezdeményezője lehet az Európai Bizottság.

Másrésről a Bizottság a Szerződés által az állami támogatási jog terén neki juttatott kvázi kizárólagos jogalkalmazói hatáskörét nem használhatja fel arra, hogy a fenti jogalkotói hatásköri viszonyokat megváltoztassa.

A Törvényszék mindezek után még foglalkozott az EKSZ 87. (EUMSZ 107.) cikk egyéb tényállási elemeinek hiányával is. Bár a fenti érvelés alapján levont következtetés szerint a Bizottság határozata semmis, ám a Törvényszék más oldalról is elvégezte a határozat felülvizsgálatát. Ezt akár feleslegesnek is tarthatjuk, a Törvényszék gyakorlatában viszont nem ritka, hogy a „többszörös biztosítás” jegyében a keresetben felhozott érvek mindegyike alapján elvégzi a jogszerűségi felülvizsgálatot.

a) a betudhatóság kérdése

„Végül emlékeztetni kell arra, hogy [...] az állami támogatás fogalma objektív helyzetnek felel meg, és nem függ az intézmények magatartásától vagy nyilatkozataitól... A 87. cikke tehát a tagállamok azon döntéseire vonatkozik, amelyekkel ez utóbbiak saját gazdasági és szociális céljaik megvalósítására törekedve egyoldalú és önálló döntéssel forrásokat bocsátanak a vállalkozások vagy más jogalanyok rendelkezésére, vagy olyan előnyöket biztosítanak számukra, amelyek elősegítik az elérni kívánt gazdasági vagy szociális célok megvalósítását.”⁹

⁸ Az ítélet 72. pontja.

⁹ Az ítélet 73. pontja.

„Következésképpen ahhoz, hogy valamely előnyt az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében támogatásnak lehessen minősíteni, többek között az szükséges, hogy az államnak betudható legyen...”¹⁰

A Törvényszék ezek után elemezte, hogy a tagállamok nem terjeszkedtek-e túl a tanácsi engedélyező határozatok nyújtotta kereteken. A felhatalmazáson túlterjeszkedő tagállami magatartás már olyan önálló és egyoldalú döntés lenne, amely a tagállamoknak betudható, és amelyre a Bizottság alkalmazhatná az állami támogatási szabályokat. Bár ez a konkrét ügyben nem állt fenn, de a Törvényszék az EUMSZ 107. cikke más tényállási elemeinek hiányát is vizsgálta.

b) a versenytorzítás és az előny fennállásának hiánya

A Törvényszék úgy értelmezte az uniós jogot, hogy a versenytorzulás és az előny tényállási elemei nem állnak fenn, mivel az előbbivel kapcsolatban maguknak a jogi aktusoknak a preambulumban a Bizottság elfogadta, hogy e mentességek nem eredményezik a verseny torzulását és nem veszélyeztetik a belső piac megfelelő működését. A tényállásból a szelektivitási kritérium pedig azért nem teljesül, mivel az intézkedés regionális szelektivitása (vagyis, hogy csak egyes tagállamokra és azokon belül is csak meghatározott régiókra vonatkozik) szintén nem a tagállamok egyoldalú és önálló határozatán alapul.

c) Az Európai Bizottság számára fennálló lehetőségek a jogharmonizáció alá eső területeken

A Bíróság felhívta a Bizottság figyelmét arra is, hogy az uniós jog alapján milyen lehetőségeket mulasztott el a tanácsi aktusok érvényességének megkérdőjelezésére. Így nem élt az EKSZ 230. (EUMSZ 263.) cikkében biztosított megsemmisítési kereset benyújtásával, amelyben a Bizottság privilégizált keresetindító, illetve nem terjesztett az Európai Bíróság elé 241. (EUMSZ 277.) cikk szerinti jogellenességi kifogást sem. A Szerződésük öre arra sem hivatkozott, hogy a tanácsi aktusok nem létezőek. A fentiek alapján a tanácsi aktusok jogszerűségének vétele fennáll, és a Bizottság állami támogatási eljárása az uniós jog koherens végrehajtását veszélyezteti.

¹⁰ Az ítélet 74. pontja.

5. Megjegyzések az ítélethez

A határozat felülvizsgálatát a Törvényszék kibővített tanácsban bírálta el az ügy bonyolultsága, illetve jelentősége miatt.¹¹ A bírói tanács több oldalról is védhető, körkörös indokolást alkotott, valószínűleg azért, hogy ítélete kiállja az Európai Unió Bíróságának törvényességi próbáját. Jogértelmezési módszerei között megtaláljuk a történeti, rendszer-tani és célkutató értelmezést is.

A Törvényszék a Bizottság határozatát nem a hatáskör hiánya vagy hatáskörrel való visszaélés miatt semmisítette meg, hanem az EK-Szerződés, azon belül a jogbiztonság elvébe ütközőnek minősítette azt. Az uniós jog általános jogelvének elismert jogbiztonság elvét a Bizottság megsértette egyrészt a jogi aktusok jogszerűségi vélelmének figyelmen kívül hagyásával, másrészt azzal, hogy az uniós jog különböző rendelkezéseinek végrehajtása során inkohereenciát okozott határozatával.

A Törvényszék a betudhatóság hiányát ugyanúgy vizsgálta mint az antitröszt rendelkezések esetében, ahol a vállalkozások csak a saját, autonóm döntéseik következményeiért viselik a felelősséget.

A két intézmény közötti hatásköri viszonyok tisztázásával egyértelművé vált, hogy a Bizottság nem 'támadhatja meg' azon tagállami derogációkból áttételesen keletkező versenyelőnyöket, amelyekre az uniós jogalkotó, nevezetesen a Tanács jogosította fel a tagállamokat. Az uniós jogalkotás kompromisszumainak, a tagállami derogációknak a létét a Bizottság nem veszélyeztetheti az állami támogatási jog alkalmazásával. Az ezekből következő versenytorzítások a belső piaci jogalkotás 'velejárói'.

---

¹¹ A Törvényszék eljárási szabályzatának 14. cikke szerint:
„1. § Ha az ügy jogi bonyolultsága vagy jelentősége, illetve különleges körülmények indokolják, az ügy a Törvényszék teljes ülése elé, a nagytanácshoz vagy eltérő számú bíróból álló tanácshoz utalható.”